NKA 11/26 NKA og nasjonaljubileet 2030
Saksdokument: a NKA og nasjonaljubileet 2030

Drøftingssak og erfaringsdeling
.

NORSKE KIRKEAKADEMIER

NKA 11/26 ÅRSMØTESAK: NKA OG NASJONALJUBILEET 2030

Slaget på Stiklestad i 1030 er gått inn i den kollektive bevisstheten og er blitt et vannskille i norsk historie. Olavs fall og helgenkåringen er blitt bestemmende for forståelsen av Norge og fikk dyptgripende konsekvenser. Det fikk konsekvenser for utformingen av samfunnsinstitusjoner og maktforhold innad i Norge og skulle vise seg å påvirke Norges plass i det europeiske maktbilde. Jubileene handler om fortellinger, og det er på mange måter fortellingene som binder oss sammen. Fortellingene om hva slags land Norge ha vært, hva slags land det er og hva det kan være. Disse fortellingene åpner nettopp for muligheten om en felles samtale. Tusenårsmarkeringene har kraft i seg til å bli enda større og viktigere – hvis vi satser på det. Men hvordan kan nasjonaljubileet bli en mulighet til å skape en slik felles samtale? Å være fortrolig med det mennesker har følt, tenkt og trodd, utvider rommet for innsikt og handling, og minner om at verden stadig endrer seg. Jubileene er en mulighet for oss som samfunn til å løfte blikket.

I dag er de kritiske stemmende også tydelige, både knyttet til hvem Olav var, men også til bruken av ham. Slike kritiske røster hører naturlig hjemme i markeringen.

Vi trenger et bredt eierskap til jubileumsmarkeringene, akkurat som vi trenger et bredt eierskap til kristendommen og kulturarven. For nasjonaljubileet er vanskelig å tenke seg uten fortellingen om hvordan innføringen av kristendommen for tusen år siden, endret og preget Norge. Vi må selvsagt også løfte frem det kritiske perspektivet. Det er alltid dilemmaer knyttet til markering av jubileer.

Men i disse dilemmaene ligger jo muligheten til å få frem en større bredde i både historiefortellingen – og forståelsen av samtiden. Et eksempel på dette er forestillingen om at et mangfoldig samfunn er noe som utviklet seg i Norge fra 1970-tallet. Fortellingen om Norge på tusentallet er en fortelling om mangfold og kulturmøte, akkurat som fortellingen om Norge i 2030 er det. Siden fortellingen om Norge er en vev med mange tråder, er også nasjonaljubileet det samme. De mange fortellingene viser at Norge alltid har vært mangfoldig, i utvikling og i tett kontakt med resten av verden. Der fortellinger møtes utvides fellesskap, der oppstår nye fellesskap.
Det er ingen grunn til å skape en motsetning mellom å utforske og markere kulturarven – inklusive kristendommens betydning – og å løfte frem at vi er et mangfoldig og flerkulturelt samfunn. Norge har en grunnlov som fastslår både kristendommens plass OG et mangfoldig og flerreligiøst samfunn. Norge trenger å snakke om historie, om røtter, om kulturarv og om utviklingen av en nasjon. Men historie blir gjerne siling av fortid, og den silingen må vi være bevisst på.
Jubileene bærer i seg et trassig ønske om å forstå hverandre bedre. Det ligger bak prosjektet Ungdommens Hærpil. I historisk tid fungerte hærpilen som en beskjed om at folk skulle samles til ting, møte eller kamp. I dag hærpila en oppfordring til unge for å kjempe for det som er viktig for dem, med dagens kampmidler; dialog, demokratiske verdier og ytringer i det offentlige rom. Historie, nåtid og fremtid. Å markere jubileene i årene fremover er en anledning til å løfte frem den store samtalen. Om historie, røtter, om drømmer for fremtiden og hva vi må ta tak i dag

Den digitale Olavskilden
Dette er en database som skal samle materielle og immaterielle spor etter Olav Haraldsson/Den hellige i hele verden. Det finnes utallige spor etter Olav, i hele Norge og i resten av verden. Disse sporene finner vi i natur, sagn og myter, i litteraturen, symboler, kunst, kultur og håndverk, feiringer, m.m. Sporene speiler Olav sin historiske betydning gjennom tusen år, i tillegg til hans betydning i vår samtid.
Databasen vil være under utvikling i årene frem mot 2030. Den digitale olavskilden retter seg mot et bredt publikum, med ønske om at både skoleelever, forskere, studenter, pilegrimer, reiseliv, næringsliv, media og alle historieinteresserte skal kunne bruke og få noe ut av databasen. Prosjektet er en del av Nasjonaljubileet 2030.
Kan medlemsakademiene bidra til å fylle denne databasen med innhold?
https://dendigitaleolavskilden.no/

2025: Migrasjon og identitet
Temaet for 2025 var Migrasjon og identitet og knyttet til Nasjonalt utvandrerjubileum – Crossing 200. Tematikken omfattet både den historiske utvandringen fra Norge, og dagens innvandring til Norge. Markeringen tok utgangspunkt i at det er 200 år siden den første organiserte utvandringen fra Norge til Amerika: I 1825 seilte Restauration fra Stavanger til New York med 52 norske emigranter om bord. I perioden 1825 til 1920 valgte over 800 000 nordmenn en lang og farefull ferd over Atlanteren i håp om et bedre liv. En stor utstilling på Norsk Utvandrermuseum på Ottestad utenfor Hamar, viste ukjente fortellinger fra norsk utvandringshistorie. Utstillingen viste hvor og hvorfor de dro, og motbeviste flere etablerte myter om Norges utvandringshistorie: Var det virkelig et tomt land utvandrerne kom til? Fikk alle som kom til Amerika like muligheter? Gikk det virkelig så bra som mange Amerikabrev gir inntrykk av. Gjennom brev, dagbøker og personlige fortellinger ble historien til noen av utvandrere belyst.
Utstillingen ga også møter med noen av dem som har innvandret til Norge i nyere tid, fortalte deres historie, og viste hvor mye utvandrerne i 1826 og innvandrere i dag har til felles.
Der nordmenn før utvandret til Amerika og andre steder på jakt etter et bedre liv, er det nå andre som innvandrer til Norge for å finne frihet, trygghet og nye muligheter her. Ett lands utvandrer er et annet lands innvandrer, da som nå. Sult, fattigdom, krig, trosfrihet og ytringsfrihet – årsakene til migrasjon er mange, den gang som i dag.

Norges Kristne Råd har valgt *Kristendom i 1000 år* som tema for feiringen av Nasjonaljubileet 2030. Ett av prosjektene er knyttet til formidling av sentrale bibelfortellinger.
Norges Kristne Råd og Hamar Bispedømme (Den norske kirke) arrangerte familiedag med seminar og økumenisk gudstjeneste på Utvandrermuseet på Hamar l16. august om migrasjon, tro og identitet. Seminaret inneholdt panelsamtale med Terje Joranger, fag- og forskningsdirektør ved Norsk utvandrermuseum, Inga Lill Grønnerud, pedagog, filolog og historiker med masteroppgave om norske amerikabrev, og Henrik Olav Mathiesen fagansvarlig for Nasjonalbibliotekets utstilling «Rett vest. Drømmen om et bedre liv i Amerika».

KRISTENDOM I TUSEN ÅR

2026: Slekt og samfunn

Med utgangspunkt i historien er årets tema i jubileumsstafetten Slekt og samfunn. Det åpner for mange spørsmål med relevans for fortid, nåtid og fremtid. Hvilke strukturer har størst betydning for våre liv? Hvilken rolle har familien som samfunnsformende kraft?

Slekt og samfunn former ethvert menneske. I Sarpsborg, byen han grunnla, giftet Olav Haraldsson seg med den svenske prinsesse Astrid og her ble hans datter Ulvhild født. I 2026 er det 1010 år siden grunnleggelsen av Sarpsborg, og denne byen er derfor hovedsted i jubileumsstafetten i 2026. Byen er i gang med et omfattende program. Det vil bli en forestilling: *Olav den heldige,* vikingmarked, opplegg for skolene, Olsokfeiring og veldig mye annet.

Gjesvær er det andre stedet i jubileumsstafetten. Gjesvær er et historisk viktig fiskevær i Nordkapp kommune og har en sentral plass i norsk historie. Området er nevnt i Heimskringla av Snorre Sturlason som åstedet for Tore Hunds hevndrap på Karle i 1026. Dette drapet var en del av de pågående maktkampene mellom lokale stormenn og kong Olav Haraldsson og er en del av den større fortellingen om maktkamp og samfunnsendringer i Norge på 1000-tallet. I et samfunn der ære og slekt var grunnleggende verdier, var hevn en legitim respons for å gjenopprette balanse og opprettholde sosial status. Tore Hunds drap på Karle var en del av en større konflikt mellom kongemakten og de nordnorske høvdingene, der lojalitet og slektsbånd veide tyngre enn lov og statlig kontroll. Veien fra blodhevn til et lovbasert samfunn har vært en av de viktigste samfunnsendringene i Norges historie.

Historien om Karle synliggjør hvordan æresbaserte samfunn fungerte og hvordan disse normene påvirket både individ og samfunn. I dag ser vi at æreskultur fortsatt eksisterer, om enn i nye former; blant annet i sosiale medier, i gjengmiljøer og i enkelte tradisjonelle samfunn.

Prosjektet «Gjesvær 1026 – 2026» vil utforske hvordan disse historiske og moderne uttrykkene for ære henger sammen og hvordan innsikten fra fortiden kan bidra til bedre forståelse av konflikter i dagens komplekse samfunn.

Tusenårsteppet

Tusenårsteppet

For noen år siden kom Bodil Evjenth (Katolsk Forum i Trondheim) med ideen om å få laget et teppe som viste Norges historie. Generalsekretæren har arbeidet videre med ideen og den er nå i ferd med å bli en realitet. 17. september 2024 ble teppet lansert i Mariakirken på Granavollen. Statsrådene Trygve Slagsvold Vedum og Kjersti Toppe deltok. Teppet er nå på statsbudsjettet.
Tusenårteppet skal bli vevd og sydd frem mot markeringen av Nasjonaljubileet i 2030. Her vil kunsthåndverkere sy sammen Norges historie, bokstavelig talt.
I flere europeiske land henger det gamle vevde tepper som fremstiller et slag eller historiske hendelser. Bayeaux-teppet er ett eksempel, men det finnes flere, både i fransk, skotsk og engelsk historie. Et slik teppe kan veves eller broderes av mange mennesker eller grupper av mennesker. I Skottland har de laget en rekke tepper som viser Skottlands historie fra 8500 f.kr til 2013.
Tusenårsteppet henter inspirasjon fra de broderte og vevde tekstilfrisene vi kjenner som refiler/ revler, som hang langs veggene i middelalderens gildehaller og kirkerom. Disse lange og smale bildefrisene fortalte historier om krig og kjærlighet ofte hentet fra bibelhistorien, sagn eller saga. Tekstiler har i tusenårsspennet siden 1030 vært viktige bærere av kultur og historier. Samtidig er tekstilene personlige og nære, noe vi alle har en kroppslig erfaring med.
Tusenårsteppet er et kunstprosjekt som skal reise på turne gjennom Norge i jubileumsåret 2030. Selve teppet blir laget av profesjonelle kunstnere, og vil dermed samtidig være med på å utvikle og løfte tekstilkunsten som uttrykksform. Prosjektet vil hente formen sin fra de historiske tekstilene: 10 tekstile verk som hver måler 60 x 120 cm (liggende format) skal sammen utgjøre Tusenårsteppet.

Prosjektansvaret er lagt til Nordenfjeldske kunstindustrimuseum, og styringsgruppen består av dem, sammen med Norske kirkeakademier og Museene Arven ved Stiklestad Nasjonale kultursenter. Nordenfjeldske Kunstindustri museum inviterte i 2025 til en prekvalifisering til Tusenårsteppet. Etter den åpne prekvalifiseringen vil fagjuryen velge ut inntil tretti deltakere, eller grupper, til en lukket konkurranse. Her skal deltakerne utvikle et forslag til den kunstneriske utformingen av én av ti deler av Tusenårsteppet. I tredje fase vil fagjuryen velge ut ti deltakere som, i dialog med fagjuryen og NKIM, videreutvikler det som til sammen skal utgjøre hver sin del til Tusenårsteppet. De ti skisseforslagene skal presenteres for offentligheten i mai 2026.
H.K.H Kronprinsesse Mette Marit er høy beskytter for Tusenårsteppet.

Nasjonaljubileene i Norske kirkeakademier
NKA har hatt Nasjonaljubileet 2030 som satsing i flere år.
Som de siste års årsmeldinger vil vise, er det mange arrangementer i kirkeakademi-sammenheng med jubileumstematikk. I fjor ble det rapportert inn til NKA over 60 arrangementer med tematikk knyttet til Nasjonaljubileet og kristen kulturarv.. Dette bidrar sterkt til å spre kunnskap og refleksjon om historie, kultur og verdier med utgangspunkt i Nasjonaljubileene.

NKA-styret har i mange år vårt opptatt av Nasjonaljubileet, de årlige markeringene og hvordan kirkeakademibevegelsen kan tematisere dette. Styret har derfor satt opp dette temaet på årsmøtet som orienteringssak og som utgangspunkt for erfaringsdeling. Markeringen frem mot 2030 skal både

være konsentrert om det historiske, det nåtidige og fremtiden. NKA ønsker å bidra til en markering av nasjonaljubileene som løfter tydelig frem verdier og åndelige perspektiver, og bidra til at markeringen er inkluderende og samtidsrelevant. For NKA har tema knyttet til kristendom og samfunn vært bærende for bevegelsens arbeid, det bør naturlig nok også prege NKAs bidrag til markeringene. NKA ønsker å bidra til at økumeniske perspektiver preger de ulike jubileumsårene, ikke minst 2024 og 2030.
Styret for NKA ønsker å bidra til at det i tilknytning til Nasjonaljubileet gis rom for «Den store samtalen» om hva slags samfunn vi er blitt. Hva har vi tatt med oss fra fortiden og hva leverer vi videre? Hvilke grunnpilarer er det norske samfunnet bygd på og hvilke skal bære det videre. Hvordan kan vi styrke fellesskap og verdier i en tid der den offentlige samtalen blir stadig mer brutalisert og verdier stadig utfordres.

Generalsekretæren skrev et essay om nasjonaljubileet som sto i avisen Vårt Land 20.12.25. Artikkelen ligger nederst i denne saken.

Planene frem mot 2030 vil først og fremst forplikte NKA sentralt, men er også en inspirasjonskilde for hele kirkeakademibevegelsen: å la den store samtalen fortsatt prege arrangementer over hele landet i årene fremover. NKA er opptatt av at hele Nasjonaljubileet, med de ulike årlige markeringene, skal ha et folkeopplysningsperspektiv.
Årsmøtene vil jevnlig ha saker eller seminar med relevante tema, og disse har som mål å bli en inspirasjonskilde for hele kirkeakademibevegelsen til å la den store samtalen prege arrangementer over hele landet i mange år fremover, utløst av Nasjonaljubileets årlige markeringer og ulike tema.
NKAs generalsekretær har de siste årene jobbet med ulike sider ved jubileumsmarkeringene. Hun deltar i den nasjonale nettverksgruppen for Nasjonaljubileet 2030 og i to av Norges Kristne Råds arbeidsgrupper. Hun har også jevnlige møter med jubileumssekretariatet på Stiklestad Nasjonale Kultursenter.
I 2025 ble det inngått en formell samarbeidsavtale mellom NKA og Nasjonaljubileet 2030. Samarbeidet innebærer at

- NKA bidrar til å løfte de årlige jubileumstemaene på sine arenaer
- NKA og Nasjonaljubileet 2030 har jevnlige møter for å styrke Nasjonaljubileets samtale-perspektiv
- NKA blir invitert til de nasjonale nettverksseminarene som Nasjonaljubileet 2030 arrangerer.

NKA har full autonomi når det gjelder prosjektstyring, økonomi og programmering knyttet til egne arrangement og prosjekt. NKA vil bli synliggjort på Nasjonaljubileet 2030s hjemmeside.
I løpet av våren 2026 vil det komme en ny logo med en rekke logoelementer for Nasjonaljubileet. NKA vil kunne bruke denne logoen i forbindelse med våre arrangementer. Dette gjelder også for medlemsakademiene.

Kulturarvsprosjekt
I januar 2025 sendte NKA, i samarbeid med Kirkelig Kulturverksted, inn en søknad til Eckbos legater om støtte til et større kulturarvsprosjekt. Søknaden ble innvilget i juni 2025 og NKA og KKV fikk kr 1 000 000 i støtte til kulturarvsprosjektet, som besto av følgende elementer:

Album med Iver Kleive og Knut Reiersrud
Musikerne Iver Kleive og Knut Reiersrud har hatt en enorm betydning for interessen for den norske salmeskatten. I 1991 kom deres første album, «Blå koral», hvor de sprengte noen grenser for hvordan man behandlet salmetradisjonen, med heftig bluesgitar i samspill med rytmisk kirkeorgel. Fire album har kommet til etter dette, og de har hatt utallige konserter over hele landet.

Det har lenge vært en drøm for musikerne og Kirkelig Kulturverksted å spille inn et album i Nidarosdomen. I den norske nasjonalhelligdommen! Alle de tidligere platene ble innspilt i danske kirker. Få kirker i Norge har samme format som de store danske katedraler, både med hensyn til orgel og akustikk. Men Nidarosdomen går dem en høy gang.
Som en del av Kulturarvprosjektet, støttet av Eckbos legater, inntok endelig Kleive og Reiersrud Nidarosdomen i fjor, og ga ut albumet «Vidunderligst av alt på jord».
Repertoaret reflekterer at innspillingen ble gjort i den norske nasjonalhelligdommen. Det strekker seg helt tilbake til gregorianikken og Olavsmusikken, via norske folketoner til nyere nasjonale skatter som Til Ungdommen.
Erik Hillestad har produsert alle deres tidligere plater, så også denne. Alf Christian Hvidsten har vært lydtekniker.
Albumet ble sluppet med en utsolgt releasekonsert i Nidarosdomen på Olsok-kvelden, 29. juli, under Olavsfest i Trondheim. Musikerne har siden spilt mye av det nye repertoaret rundt omkring i landet, og turnevirksomheten fortsetter de kommende årene. De deltok også under Kulturarvprosjektets arrangement «La oss snakke om døden» i Kulturkirken Jakob høsten 25.

Mikrofestival: La oss snakke om døden - Døden i kulturhistorien, livet og musikken, 2.11.25
Sted: Kulturkirken Jakob, Oslo
Klarer vi det i 2025 – å snakke om døden?
Dersom vi skal gjøre det, er i alle fall ALLEHELGENSDAG en god anledning. Og kunsten – i toner, ord og bilder - hjelper oss på veien.
Vi inviterer til en "mikrofestival" hvor vi sammen med foredragsholdere, salmediktere, teologer, kunstnere og helt alminnelige, dødelige, vier vi denne søndagen til å gå inn i de store, rare og vanskelige spørsmålene rundt livets avslutning, begravelse, tiden etter – og livet før.
12.30: Dørene åpner. Fotoutstilling i kirkerommet
13.00 - 14.30: Musikk ved Iver Kleive & Knut Reiersrud
Professor og skribent, Eivor Oftestad skal snakke om «Døden i et kulturhistorisk perspektiv»
Biskop Sunniva Gylver mistet sin mann for noen år siden. Hun vil sammen med sin sønn, fotograf, Noah Gylver, ha en «En peptalk om døden».
15.00 – 16.15: Håkon Haugsbø i samtale med Ingrid Brækken Melve (prest og forfatter) og Torbjørn Dyrud (kantor og komponist). Musikk fra Torbjørn Dyrud
Generalsekretær i Norske kirkeakademier, Kristin Gunleiksrud Raaum snakker om «Døden - fattigfolk, fyrster og Facebook»
16.35 – 17.30: Håkon Haugsbø i samtale med Else Kåss Furuseth (komiker og programleder), Thor Erling (frivillig i Kirkens SOS) og Solveig Slettahjell (artist).

Musikk ved Solveig Slettahjell
Fotoutstillingen «Ta tiden» åpner 12.30 og henger i kirkerommet gjennom hele dagen.
Her følger Noah Gylver sin far den siste tiden av hans liv – og griper øyeblikk, tid og rom med eget kamera.

Olavsseminar 2025: Arven fra Nikea – Samling og splittelse i 1700 år, 30.08.25,

Sted: Søsterkirkene på Granavollen, Hadeland

I 2025 er det 1700 år siden den romerske keiser Konstantin innkalte «alle verdens biskoper» til kirkemøte i Nikea. Møtet fikk stor betydning for utviklingen av kristendommen, organiseringen av kirken og utviklingen av hele Europa.

Olavsseminaret 2025 handlet om kristendommen som trosunivers, religion og samfunnsbygger. Programmet besto av følgende innslag:

- Åpning ved Ole Kristian Bonden, biskop i Hamar bispedømme
- Fremføring av keiser Konstantins tale til kirkemøtet i Nikea. Gjendiktet til nynorsk av Alv Reidar Dale og Kristin Gunleiksrud Raaum
- Korinnslag ved kirkekoret i Gran
- Foredrag ved professor Christine Amadou, Universitetet i Oslo

Foredraget handlet om den mangfoldige arven fra Nikea. Møtet i Nikea skulle avklare teologiske stridigheter. Samtidig ville keiseren posisjonere seg selv og monarkiet i forhold til kirken, og monoteismen. Konstantin ble en modell for kristne herskere, som blant annet Karl den store og Olav den hellige.

- Foredrag ved professor Jorunn Økland, Universitetet i Oslo: Kristendom, kjønn, kastrater og kaos. Hvorfor var kirkemøtet så opptatt av kastratene? Den første kanoniske lov (kirkelov) som ble vedtatt i Nikea handlet om kastrertes mulighet til å bli prester. Hvordan bidro forestillinger om kjønn til å forme tidlig kristendom, og hvordan har spørsmål om kjønn preget kristendommen i historien helt opp til vår tid.
- Foredrag ved professor Stephanie Dietrich, VID vitenskapelige høyskole: «Enhet, enighet eller forsonet mangfold? Hvorfor trenger vi enheten i dag? Fra Nikea 325 til Alexandria 2025. Kirkemøtet i Nikea handlet om søken etter kirkens enhet, og dermed også avgrensningen mot det som ble oppfattet som vranglære. Siden har kirken i 1700 år søkt både enhet og enighet mange ganger- men blitt splittet minst like mange ganger. Trenger vi egentlig enheten, hva slags enhet - og hvorfor?

Det var mange påmeldte til Olavsseminaret og enda flere dukket opp og betalte ved inngangen. Kirken var tilnærmet full.

Foto: Kirken i Gran/Inger Stensrud Haug

Arven fra Nikea – Samling og splittelse i 1700 år

I år er det 1700 år siden den romerske keiser Konstantin innkalte «alle verdens biskoper» til kirkemøte i Nikea. Møtet fikk stor betydning for utviklingen av kristendommen, organiseringen av kirken og utviklingen av hele Europa.

Olavsseminaret 2025 vil kaste lys over kristendommen som trosunivers, religion og samfunnsbygger.

Lørdag 30. august kl 10–16
Søsterkirkene på Granavollen

Bidragsytere:
Ole Kristian Bonden, biskop i Hamar. **Christine Amadou**, professor i idéhistorie, Universitetet i Oslo. **Jorunn Økland**, professor i kjønnsforskning og i teologi, Universitetet i Oslo. **Stephanie Dietrich**, professor, VID og leder av Faith and Order-kommisjonen KV.

Mer informasjon og påmelding til:

DEN NORSKE KIRKE ECKBOS•LEGAT NKA NORSKE KIRKEAKADEMIER

Takk Gud for at kirken har evnen til å endre seg, be om tilgivelse og rydde opp.

KRISTIN GUNLEIKSRUD RAAUM

Det er nok av eksempler på hvordan nasjonalisme blir innovervendt og farlig

MISBRUK AV KRISTEN KULTURARV, VÅRT LAND 20.12.25

Kristin Gunleiksrud Raaum, generalsekretær i Norske kirkeakademier

Den britiske ytre-høyre aktivisten Tommy Robinson har nettopp vært i Norge, på invitasjon fra den innvandringskritiske nettavisen Document. Han er kjent for å snakke om at Europa og europeisk kultur vil bli utslettet av masseinnvandring. Han og hans støttespillere har en form for politisk kristendom som utgjør en blanding av tro, identitet og nasjonalisme.
De snakker om kristendom og kristen kulturarv som om det skal brukes til beskyttelse mot Den Andre: flyktningen, den som er mørk i huden, muslimen, jøden. Og de er ikke alene. De siste årene har det vært mange som ønsker at samtalen om kristen kulturarv skal ha som underliggende premiss at kristendommen er her som et bolverk mot andre mennesker. Men dette er misbruk av både kristen kulturarv og kristendommens budskap.
Og det er farlig. Det vet vi. Bare se på historien. Kristendommen er gang på gang blitt misbrukt. Det er misbruk av kristendommen når den brukes til å si at det er Guds vilje at grupper av mennesker holdes nede. I USA ble fortellingen om Noah som fyllesyk og skamfull forbanner sin ene sønnesønn Kanaan og dømmer ham og hans etterkommere til evig slaveri brukt som begrunnelse for vestlig kolonialisering av Afrika. Den ble brukt i sørstatene i USA for å vise at det var Guds vilje at afro-amerikanere skulle være de hvites slaver - til evig tid. Dette er ett eksempel av alt for mange på hvordan kirke, bibel og kristendom er brukt til å diskriminere og utestenge. Det er flere. Mange flere: kirkens rolle i forbindelse med jødeparagrafen og munkeforbudet i Grunnloven. Kirkens rolle som en del av statens fornorskningspolitikk overfor samer, kvener og skogfinner. Kirkens rolle ved i 1972 å støtte at sex mellom menn fortsatt skulle være forbudt. For å nevne noe….
(Men takk Gud for at kirken har evnen til å forsøke å gjøre opp for seg, endre seg, be om tilgivelse og rydde opp.)
Den er grunn til å være stolt av kristendommen når den er på sitt beste. Når man ikke faller for fristelsen til selvgod forherligelse av kristendommen eller av kristne som bedre enn andre. Når

kirken tar Jesu ord på alvor og står opp mot urett. Når den åpner for glimt av Gud, for det hellige, for alvor, for dybde og sannhet. Når den forkynner nådens budskap og får mennesker til å tilgi både seg selv og andre.
Det er grunn til å være stolt over kirkebyggene, som i stein, mørtel og tre har omsatt tro i hellige rom. Det er grunn til å være stolt av musikken, billedkunsten, ordene som er blitt til i en kristen sammenheng og som fortsatt er og skal være en bærebjelke i kunsthistorien. Fjerner du kristentroen fra kunsthistorien, står den ribbet tilbake.
Og det er grunn til verre stolt av mye kristent tankegods, der menneskets ukrenkelige verdi er helt grunnleggende. I fjor ble det markert at det var 1000 år siden kong Olav Haraldsson og biskop Grimkjell innførte kristenretten på Moster. Historikere har definert dette som starten på overgangen fra maktsamfunn til rettssamfunn. Kristenretten inneholdt regler om alt fra dåp og gravferd, om faste og kirkebygging, om helligdager, trolldom og plikter for prest og biskop. Den bygget på ideen om at det finnes noe som er rett, uavhengig av maktforholdene i samfunnet. I den eldre Gulatingsloven fantes det regler som pekte på et samfunn der makt gav rett. Kristenretten vitner om starten på en ny tid, der samfunnet skal ta ansvar for de svakeste. Begrunnelsen for dette var at alle mennesker var skapt i Guds bilde. Professor Jørn Øyrehagen Sunde skriver om innføringen av kristenretten: «Det er i dag vanskeleg å forstå kor radikal endring kristninga av samfunnet var. Fram til den tid var styrke og makt gode i seg sjølv, og makt gav rett. Men med kristninga vart makt og rett skilt – rett var noko som sprang ut av Guds vilje og ikkje av forhold mellom menneske. Dermed vart herren si makt over trælen redusert, og til slutt var denne forma for slaveri avskaffa. Fedre og brødre si makt over kvinner vart redusert, og ei kvinne skulle etter kvart til dømes samtykkja ved ekteskap. Den rike si makt over den fattige vart redusert, og etter kvart fekk ein innført ei almisseplikt. Og hemnretten, sjølve grunnpilaren i rettssystemet, vart erstatta av kongen si plikt til å sikra Guds fred.»
I 2030 har vi et nasjonalt jubileum for å markere at det er 1000 år siden slaget på Stiklestad, som var en milepæl i kristningen av Norge. Jeg har snakket om flere som vegrer seg litt for å være opptatt av Nasjonaljubileet og av kristen kulturarv fordi den brukes (det vil si misbrukes…) til å skape en historie om at Norge en gang var et homogent samfunn, der alle var tilnærmet like og trodde på samme vis. Men nettopp derfor er det avgjørende å engasjere seg i jubileet.
Det er viktig at fortellingen om Norge ikke får preg av en ekskluderende markering eller overlates til ekskluderende krefter, som bygger opp forestillingen om noe fortidig norsk vi lengter tilbake til – noe som hverken er korrekt eller rett. Ikke minst er en slik forestilling milevis fra Jesu ord, han som i sin programtale i Nasaret sier: «Herrens ånd har salvet meg til å forkynne et godt budskap for fattige, for å rope ut at fanger skal få frihet og blinde få synet igjen, for å sette undertrykte fri, og rope ut et nådens år fra Herren». Dette er en tale som åpner opp for mangfold. Det er en fortelling om hvordan Jesus åpner Gudsfolket – mot utstøtte, fattige og fengslede, mot folk fra andre land og etniske grupper: enken i Sarepta, den spedalske syreren Naaman, den romerske offiseren Kornelius, den etiopiske evnukken; Jesus startet en bevegelse, en kraft som åpnet for alle.
Ett av perspektivene på markeringen av Nasjonaljubileet handler om utviklingen av Norge som en nasjon. Ordet nasjonal kan være et krevende ord. Det er nok av eksempler på hvordan nasjonalisme blir innovervendt og farlig. Det er nok av eksempler på at å snakke om nasjon handler om ekskludering, diskriminering og usynliggjøring. Kanskje nettopp derfor er det viktig å ta ordene i bruk og ta eierskap og definisjonsmakt til dem. Ordet nasjonal må ikke få et etterlatt inntrykk av grenser mot verden og avstand til andre. Det brutale overfallet på Ukraina og krigen der har vist at ordet nasjon kanskje er viktigere enn vi er vant til å tenke her i landet. Fordi det definerer faktisk et fellesskap. Eierskap til navn og historiske personer og hendelser har vist seg å bety noe. Så nettopp i dag, hvor det brenner i Europa, der Ukraina kjemper for sin eksistens som selvstendig nasjon, bør vi forstå at det også er viktig å snakke om hva en nasjon er. Ukrainas historie blir misbrukt av Russland,

og brukt som begrunnelse for et brutalt angrep. Fortellingen om Kyiv-riket er blitt viktigere i Ukraina etter Russlands invasjon.
Samtidig vise dette en annen side ved et slikt nasjonaljubileum: at historien aldri er nasjonal. Norges historie handler i stor grad om Europa og om verden. Fortellingene om tilblivelsen av en nasjon og om innføringen av kristendommen handler om Roma, Jerusalem, Bysants og Kyiv. Perspektivene på nasjonaljubileet må altså også være internasjonale.
Og de må være lokale. For alt som skjedde, skjedde på et sted. Eller for å være mer presis: på mange steder. Jeg tror det er en veldig styrke ved nasjonaljubileet at det er en pågående jubileumsstafett, fra Hundorp i 2021 til Stiklestad i 2030. Det gir en mulighet til å markere ulike tema og ulike steder.
I 2021 var det 1000 år siden møtet mellom Olav Haraldsson og Dale Gudbrand på Hundorp, der de kjempet om hvilken Gud som var den sterkeste. Et skikkelig dårlig forbilde for vår tids religionsdialog, og dermed et godt utgangspunkt for jubileet til å løfte frem BÅDE fortellingen om dette tusenårgamle møtet og religionsdialog i dag.
Det er ingen grunn til å skape en motsetning mellom å markere kulturarven og at vi er et mangfoldig og flerkulturelt samfunn. Vi snakker ofte som om dette var noe som oppsto på 1970-tallet. Men det er feil. For eksempel finnes det i Trøndelag eksempler på både sørsamisk kultur fra vikingtiden og rester av skogfinne-kultur fra 1700-tallet. Fortellingen om Norge på tusentallet er en fortelling om mangfold og kulturmøte, akkurat som fortellingen om Norge i dag er det. De mange fortellingene viser at Norge alltid har vært mangfoldig, i utvikling og i tett kontakt med resten av verden. Der fortellinger møtes utvides fellesskap, der oppstår nye fellesskap. Det er ingen grunn til å skape en motsetning mellom å utforske og markere kulturarven – inklusive kristendommens betydning – og å løfte frem at vi er et mangfoldig og flerkulturelt samfunn. Norge har en grunnlov som fastslår både kristendommens plass OG et mangfoldig og flerreligiøst samfunn. Jubileene bærer i seg et trassig ønske om å forstå hverandre bedre. Det ligger for eksempel bak prosjektet Ungdommens Hærpil. I historisk tid fungerte hærpilen som en beskjed om at folk skulle samles til ting, møte eller kamp. I dag hærpilen en oppfordring til unge for å kjempe for det som er viktig for dem, med dagens kampmidler; dialog, demokratiske verdier og ytringer i det offentlige rom. Historie, nåtid og fremtid.
Å markere jubileene i årene fremover er en anledning til å løfte frem den store samtalen. Om historie, røtter, om drømmer for fremtiden og hva vi må ta tak i dag. Norge trenger denne anledningen, som gir rammer for alle som tar ansvar for å ta den store samtalen – om hvem vi er – og hvem dette VI-et omfatter og hvem som faller utenfor. Norge trenger å snakke om historie, om røtter, om kulturarv og om utviklingen av en nasjon. Men historie blir gjerne siling av fortid, og den silingen må vi være bevisst på. Vi trenger selvkritisk refleksjon om fellesverdier, verdiformidling og toleranse for mangfold – og om toleransens grenser. Det er nødvendig å bygge kunnskap om fortiden, hvordan mennesker levde og hva de tenkte og trodde.
Norske kirkeakademier har engasjert seg i markeringen av Nasjonaljubileet. Vi ønsker å bidra til å øke den historiske kunnskapen, til å føre den store samtalen om verdier og åndelighet, til å snakke om hva slags samfunn vi har hatt og hva slags samfunn vi vil være med på å forme, vi vil bidra til selvkritisk refleksjon.
Vi vil ta aktivt eierskap til fortellingen om Norge, om kristendommen og om historien. Hvis ikke, vil andre dra det i feil retning.